

HET ELFDE GEBOD: EEN GRAPJE?

Anton C. Zijderveld

#In heilige boeken als de Bijbel en de Koran komt niet veel humor voor. Het gaat er om zeer ernstige aangelegenheden, zoals schuld en boete, vergeving en wraak, dood, opstanding en hemelvaart en dan vooral ook om morele geboden en verboden. Toch staan er in de Bijbel af en toe dingen die minstens tot een glimlach uitnodigen. De Gouden Regel uit de Bergrede – doe een ander niet aan wat je niet wilt dat jou wordt aangedaan – is grappig, omdat het in de menselijke aard ligt juist omgekeerd te denken: de ander moet mij bejegenen zoals ik graag door hem of haar bejegend zou willen worden. De kern van humor is vaak dat ingeslepen meningen en gevoelens ineens omgekeerd worden. Jezus deed dat regelmatig.

#Ik lees de Bijbel niet vanwege een religieuze aandrang, maar omdat hij anders dan de meeste andere heilige boeken een fascinerende verzameling verhalen en verzen bevat. Het Oude Testament heeft mijn voorkeur. Het staat vol schitterende mythes (de Schepping, Jona in de walvis, de ark van Noach), poëzie (Psalmen, Job, het erotische Hooglied) en spannende historische verhalen (Koningen, Kronieken, Ezra, Nehemia). Het is ook een grillig boek. Zachtmoedige verhalen, zoals over de vriendschap tussen David en Jonathan, wisselen af met gruwelijke oorlogsverhalen die mededelingen doen over aan genocides grenzende slachtpartijen. De God van het Oude Testament is enerzijds een liefdevolle God, vooral als het om zijn verbond met het volk Israël gaat, anderzijds ook een bloeddorstige, moorddadige God die nogal opvliegend lijkt te zijn. Het boek zit ook vol tegenstrijdigheden. Zo geeft God David de vrije hand in het vermoorden van tegenstanders, maar als de bouw van een grote tempel ter sprake komt mag David dat van God niet doen, omdat er teveel bloed aan zijn handen kleeft. Het is de vredelievende en wijze Salomo die de beroemde tempel ter meerdere glorie van God mag bouwen.

#En dan stuitte ik onlangs al lezend op een Elfde Gebod dat mij vroeger in de kerk en op de catechesatieles nooit was bijgebracht. Exodus 20 somt de Tien Geboden op: gij zult niet dit en gij zult niet dat, gij zult zus en gij zult zo, enz. Tot slot geeft hij dan via Mozes de Israëlieten opdracht een altaar voor brand- en vredeoffers op te richten. Een elfde gebod dus en daar voegt hij aan toe: ‘En breng geen treden aan, want als je daarlangs omhoog zou gaan, zou men je geslachtsdelen zien.’

#De nieuwe vertaling van 2004 is zo verfrissend omdat ze iedere vorm van galmende stichtelijkheid vermijdt. Ineens lees je deze boeken in normale mensentaal. Maar bij dit Elfde Gebod vraag ik me toch af, of de vertalers zich niet wat al te frivol hebben opgesteld. Gaat het hier nou werkelijk om het bekluren van geslachtsdelen? Tekstkritiek dus, maar het is wel vijftig jaar geleden dat ik als theologiestudent op die manier de Bijbel onderhanden nam. Het kostte enige moeite. Ik pakte er eerst de New English Bible bij: inderdaad ‘private parts’. Toen de Griekse Septuaginta: het enkelvoud ‘aschèmosunè’ – onbetaamelijkheid, lelijkheid, mal figuur. Niet echt direkt dus. TEnslotte ook de Hebreeuwse oertekst van Ex. 20:26. Het Hebreeuws-Duitse woordenboek geeft voor het desbetreffende Hebreeuwse woord de vertaling ‘Blösse’ en ‘Schamgend (von Mann und Frau)’. Het klopt dus! Het Elfde Gebod is een ondeugende uitsmijter in een uiterst serieuze lijst geboden en verboden.